

Miljøvern-  
departementet

KONGELIG RESOLUSJON

Statsrådsak nr

Dato

**KONGELIG RESOLUSJON AV 19.APRIL 1991 OM OPPRETTELSE  
AV VORMEDALSHEIA LANDSKAPSVERNOMRÅDE OG LUSAHEIA  
LANDSKAPSVERNOMRÅDE I HJELMELAND KOMMUNE, ROGALAND  
FYLKE**

Innledning

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag om vern av Vormedalsheia landskapsvernområde (120 km<sup>2</sup>) og Lusaheia landskapsvernområde (122km<sup>2</sup>) i Hjelmeland kommune i Rogaland.

Verneverdier

Formålet med vernet er å ta vare på et spesielt og vakkert landskap som gir et godt tverrsnitt av Ryfylkenaturen fra fjord til høgfjell, og som inneholder sjeldne og sårbare arter. Vormedalsheia og Lusaheia er ansett som et av de mest verneverdige fjellområdene i Rogaland, og er anbefalt vernet både i forbindelse med Fylkesplanen for Rogaland 1988-93, Heiplanen for Setesdal-Ryfylke (1986) og ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder (NOU 1986:13). Vormovassdraget, som er en vesentlig del av området, ble gjennom verneplan II for vassdrag varig vernet mot kraftutbygging i 1980. Det var i den forbindelse Stortingets forutsetning at også verneverdiene i nedbørfeltet måtte sikres. Øyastølmyra ligger innenfor det foreslåtte Vormedalsheia landskapsvernområde, og Øyastøl naturreservat ble opprette ved kgl.res. av 12.desember 1986.

Andre interesser i området

Det er landbruksinteresser, spesielt skogbruksinteresser knyttet til deler av området. I vestre del av Vormedalsheia ble det i 1986 igangsatt veibygging mot Ottestøl og det ble inngått avtale mellom fylkesmannen og medeierne i veien om begrensning i bruken og standarden på veien. Det er en del hytter i Vormedalsheia, og det er lagt fram planer for bygging av ca 100 hytter tilsammen. Disse var imidlertid basert på forutsetningene om kraftutbygging med tilhørende vei inn i heia. Lusaheia er noe påvirket av kraftutbygging i forbindelse med

Blåsjømagasinet, men ikke i en slik grad at landskapet bærer vesentlig preg av det.

#### Saksbehandling

Forslag om opprettelse av landskapsvernområde i Vormedalsheia og Lusaheia ble utarbeidet av fylkesmannen i Rogaland og sendt til uttalelse til berørte parter på kommune- og fylkesnivå i juli 1986. Direktoratet for naturforvaltning sendte verneforslaget på sentral høring 01.02.89. Behandlingen av de sentrale høringsuttalelser og endelig oppsummering og tilrådning er foretatt av direktoratet. Under alle stadier i arbeidet er det forsøkt å ta hensyn til landbruksinteressene og grunneiernes merknader, og det er således gjort vesentlige reduksjoner i vernearealet i de områdene hvor konfliktene har vært størst.

Øyastølsmyra ble midlertidig vernet som naturreservat og et areal vest for myra ble midlertidig vernet som landskapsvernområde ved kgl.res. av 6.mai 1982. Da Øyastøl naturreservat ble opprettet i forbindelse med verneplan for myr i Rogaland, forble arealet vest for Øyastølsmyra midlertidig vernet som landskapsvernområde. På grunn av at det er foretatt enkelte inngrep i området i tillegg til store konflikter med grunneierne, er bare en liten del av dette midlertidig vernede området nå inkludert i Vormedalsheia landskapsvernområde, og det midlertidig vernet vil bli opphevet.

Foruten departementene med underliggende organer, har fylket og berørte kommuner, samt alle grunneiere og følgende instanser hatt saken til uttalelse: Vormedal bygdeutval, Grunneigarutvalet for Setesdal-Ryfylke, Villreinutvalget for Setesdal-Ryfylke, Hjelmeland Bondelag, Aksjonskomiteen mot forslaget til landskapsvernområde, Ryfylkerådet, Hjelmeland viltnemnd, Sørlandet skogforvaltning, Statkraft, Arkeologisk Museum Stavanger, Stavanger turistforening, Rogaland naturvern, Norsk ornitologisk forening avd. Rogaland, Fylkesfriluftsnemnda, Fylkeslandbruksstyret, Norske turistforeningers forbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Ornitologisk forening, Norsk Botanisk forening, Norges Skogeierforbund, Statens naturvernråd, Statens friluftsråd, Samarbeidsrådet for naturvernsaker, Norsk Geologisk Forening, Verdens Naturfond, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

#### Generelle merknader

Følgende instanser har ingen eller uvesentlige merknader eller gir positiv tilslutning til verneforslaget: Forsvarsdepartementet, daværende Kirke- og undervisningsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Televerket, Statens vegvesen, Luftfartsverket, Olje- og energidepartementet, Norges Vassdrags- og Energiverk, Næringsdepartementet, Norges Geologiske Undersøkelse, Riksantikvaren, Universitetet i Bergen, Sørlandet

Skogforvaltning, Norsk Institutt for Naturforvaltning, Universitetet i Oslo og Norsk ornitologisk forening avd. Rogaland.

Ellers er det kommet følgende merknader:

Hjelmeland kommune kan ikke akseptere verneforslaget uten at det blir gjort betydelige endringer mht grensesetting og vernebestemmelser. Kommunen tilrår at verneområdet deles i to. Kommunen ser det som viktig at det blir lagt til rette for forvaltning på et lokalt nivå gjennom opprettelse av et tilsynsutvalg.

Vormedalen bygdautvalg mener verneforslaget er negativt for folk i Vormedalen og går imot vern.

Hjelmeland bondelag, Aksjonskomiteen mot forslaget til landskapsvernområdet går mot vern av lavereliggende produktive arealer.

Gunneigarutvalet for Setesdal-Ryfylke ber om at verneforslaget blir lagt på is i påvente av behandlingen av fjellplanen for Setesdal-Ryfylke for at hele fjellområdet i Setesdal-Ryfylke skal få en enhetlig forvaltning.

Villreinutvalget for Setesdal-Ryfylke mener en bør se verneforslaget i sammenheng med fjellplanen for Setesdal - Ryfylke.

Hjelmeland villreinnemnd ser positivt på at verneforskriftene kan styre turismen i Lusaheia pga villreininteressene, men ser ikke behov for vern av lavereliggende deler av Vormedalsheia.

Grunneierene i Vormedalsheia ber om at områdene for aktiv skog- og jordbruksdrift blir holdt utenfor verneområdet, og at det tillates hyttebygging.

Grunneierene i Lusaheia foreslår at Lusaheia opprettes som eget landskapsvernområde pga. de store forskjellene i naturgrunnlag og næringsinteresser i forhold til Vormedalsheia. Det settes også fram krav om å få bygge 7 hytter i forbindelse med sauedrift og reindrift i området. De frykter også at reinsdyrstammen kan ta skade av økt ferdsel, og ber om at det forbys å sette i gang tiltak for å fremme turismen i området.

Fylkesfriluftsnemnda gir sin tilslutning til hovedtrekkene i verneforslaget. Det vises til fylkesplanens forslag til avgrensning mot Vormedalen og mener dette må være utgangspunkt for det videre arbeidet med saken.

Rogaland fylkeskommune har ingen merknader utover fylkesfriluftsnemndas kommentar.

Ryfylkerådet aksepterer verneforslaget, men mener grensene må dras utenfor viktige områder med næringsmessig drift. Det må dessuten utarbeides skjøtselsplaner der næringsinteressene i rimelig grad blir tilgodesett.

Landbruksnemnda i Hjelmland går inn for at vestgrensa i Vormedalsheia flyttes østover, og at verneforskriftene justeres i forhold til motorisert ferdsel, hyttebygging, jord- og skogbruk.

Rogaland fylkeslandbruksstyre mener at Vormedalsheia og Lusaheia bør kunne vernes som landskapsvernområde. Vestgrensa for Vormedalsheia bør flyttes østover, og verneforskriftene bør endres noe.

Fylkesskogetaten har kommentert enkelte områder og behov for grensejusteringer og er i hovedsak enig med fylkeslandbruksstyret.

Fylkesmannen har på bakgrunn av den lokale høringen foretatt grensejusteringer i Vormedalsheia for å imøtekomme grunneierinteressene. Mesteparten av den økonomisk drivverdige skogen er således holdt utenfor. Etter ønske fra kommunen og grunneierne er det opprinnelige verneforslaget, pga store forskjeller i naturgrunnlag og næringsinteresser, delt i to separate områder. Grasdalen-Øverdalen som er berørt av kraftlinjer, vei og kraftutbygging, er derfor tatt ut. Med de arealreduksjoner som er gjort i forhold til det opprinnelige høringsutkastet, er det bare helt marginale landbruksområder som vil bli liggende innenfor verneområdet. På bakgrunn av områdets kvaliteter ble det i den nye nasjonalparkplanen (NOU 1986:13) foreslått som nasjonalpark. Fylkesmannen finner det derfor riktig å ha en relativ restriktiv holdning til omfattende skogsdrift og nyrydding i området. Flatehogst ut over 2 daa vil etter fylkesmannens vurdering føre til vesentlige endringer av landskapets art eller karakter, og er derfor i utgangspunktet ikke tillatt. I følge verneforskriftene kan fylkesmannen gi dispensasjon for skogsdrift utover dette. Videre kan det gis tillatelse til noe nydyrking. Visse beiteforbedringstiltak vil også kunne bli akseptert. På Ottestølsmyra vil imidlertid ikke oppdyrking eller gjødsling aksepteres. Denne myra ble sammen med Bjørnabumyra og Melands Grønåhei tatt ut av verneplan for myr i Rogaland da en regnet med et den ville bli vernet innenfor et større område. Fylkesmannen anser ikke økt ferdsel som følge av vern av Lusaheia som noe stort problem, da områdene stort sett er avsidesliggende og lite brukt til friluftsføremål. Forvaltningsmyndigheten vil dessuten ha anledning til å begrense ferdselen med hjemmel i verneforskriftene. Når det gjelder hyttebygging har fylkesmannen i samråd med grunneierene kommet fram til at det kan bygges inntil 8 nye hytter i Lusaheia, og det kan tillates en begrenset hyttebygging i tilknytning til eksisterende hytteområder i Vormedalsheia.

Norges Landbrukshøgskole beklager at arealer av mer produktiv karakter er trukket ut av verneforslaget. Området er med i den nye landsplanen for nasjonalparker og andre store verneområder, og en hovedhensikt med denne planen var nettopp å sikre arealer av mer produktiv karakter i lavereliggende strøk.

Norges naturvernforbund og Naturvernforbundet i Rogaland savner begrunnelse fra fylkesmannen for å tillate 8 nye hytter i Lusaheia, og mener det er uheldig å tillate hyttebygging i Vormedalsheia. De savner også klargjøring av hva som menes med beiteforbedrende tiltak ved Øyastøl, Ottestøl og Bjørnabu. De peker videre på at tilsynsutvalget vil kunne få en viktig funksjon i begge områdene. Retningslinjer for utvalgenes arbeide bør derfor utarbeides snarest.

Stavanger turistforening og Den Norske turistforening mener at hyttebygging innenfor Vormedalsheia bare bør tillates der det er nødvendig for jordbruksdriften. Innenfor Lusaheia bør det ikke tillates bygging av nye hytter, da dette vil føre til for stort ferdselstrykk. Dersom det legges begrensninger på bruken av turistforeningens hytte på Melands Grønhei av hensyn til villreinen, forutsettes det at avgjørelsen blir tatt i samråd med turistforeningen. For området som ligger mellom de to foreslåtte verneområdene bør det vurderes bestemmelser som begrenser motorferdselen. Til vernebestemmelsenes kap.V, punkt 1 foreslås tilføyd "og drift av turistforeningshytter i området".

Norsk botanisk forening gjør oppmerksom på 3 interessante plantelokaliteter og en stor hiller som har vært bebodd like utenfor grensene for Vormedalsheia, og ber om at det blir vurdert å utvide grensene for verneområdet slik at disse kommer med. Den ene plantelokaliteten skal være det eneste voksestedet for markmjelt i landet.

Norsk ornitologisk forening peker på at vernebestemmelsene åpner for skogsdrift, og at det derfor er viktig at det utformes skjøtelsesplaner for områdene som tar spesielle hensyn til fuglelivet.

Norges Jeger- og Fiskerforbund støtter fylkesmannens forslag til avgrensning, og mener det bør utarbeides skjøtelsesplan for områdene. Det forutsettes at jakt og fiske kan skje etter gjeldende lovverk. Det vises videre til at områdene ligger i en del av landet som er hardt rammet av sur nedbør, og ber om et aktuelle kalkingsprosjekt må kunne gjennomføres innenfor verneområdene.

Arkeologisk museum i Stavanger støtter verneforslaget, men mener forslaget bør utvides til å omfatte Vikestølsheiene slik at de viktige breavsetningene her inkluderes i området.

Norges skogeierforbund mener at landskapsvern er en lite

egnet verneform i produktiv skog, fordi det er vanskelig å forene lønnsom skogsdrift med formålet for vern. Forbundet ber derfor om at produktiv skog holdes utenfor verneområdet. Dersom dette ikke er mulig, må øvre grense på 2 daa for hogstflater økes betydelig.

Landbruksdepartementet ser det som naturlig at nye store verneområder i forbindelse med ny landsplan for nasjonalparker i første rekke etableres i fjellområder. Departementet peker på at det arbeides med en egen verneplan for barskog og at det må forutsettes at vern av typisk barskognatur skjer gjennom denne. Eventuelt vern av skog innenfor nasjonalparker eller andre større verneområder må sees som en del av verneplan barskog og områdene må oppfylle de kriterier som er satt opp for å nå målene for verneplanen. Ut fra dette ber Landbruksdepartementet om at skogområder i vestre del av Vormedalsheia tas ut av verneforslaget, slik Hjelmeland landbruksnemnd har foreslått. Departementet godtar vern av Lusaheia slik det er foreslått.

Fylkesmannen opplyser at det med beiteforbedrende tiltak her tenkes på forsiktig gjødsling og rydding av gammel beite- og slåttemark. Når det gjelder hytter går det fram av sakspapirene at grunneierene i Lusaheia har behov for dette i forbindelse med sauedriften, og at det er slike hytter fylkesmannen vil gi tillatelse til å bygge her. I Vormedalsheia vil det bare bli aktuelt å tillate et fåtall hytter i tilknytning til tidligere hyttebebyggelse. Det har vært kontakt mellom fylkesmannen og Stavanger turistforening angående muligheten for stenging av turisthytter deler av året for å minke konflikten med villreininteressene. Angående motorferdsel i området mellom de to landskapsvernområdene, reguleres denne av motorferdselloven med forskrifter. Til opplysningene om markmjelt lokaliteten opplyser fylkesmannen at det er gjort store inngrep i området der markmjelten vokser, og at det derfor ikke er aktuelt å ta med dette i verneområdet. Det er imidlertid liten fare for inngrep på selve voksestedet for markmjelt. Da verneforslaget var på lokal høring, hadde kommunen store motforestillinger mot å verne områder langs Helgalandslåna der de øvrige lokalitetene nevnt av Norsk botanisk forening ligger. En vil likevel prøve å ta hensyn til disse ved en eventuell vegbygging fram til Trodlatysdalen. Til uttalelsen fra Arkeologisk museum i Stavanger om de verdifulle avsetningene i Vikestølsheiene, bemerker fylkesmannen at det er svært lite sannsynlig at verneverdiene her vil bli forringet. På grunn av motstand fra grunneierene har en derfor valgt å beholde det opprinnelige verneforslaget her.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til fylkesmannens merknader. Til Landbruksdepartementets uttalelse om at skogarealer som ikke oppfyller kriteriene for verneplan for barskog bør holdes utenfor verneforslaget, viser direktoratet til NOU 1986:13 (Ny

landsplan for nasjonalparker) der det særlig legges vekt på å få med kyststrøkene og de lavere- og mellomliggende skogområdene. Det er ikke forutsetningen at skogarealene innenfor disse områdene skal oppfylle kriteriene for verneplan for barskog. Ved avgrensingen av verneområdene i den nye nasjonalparkplanen må en derfor legge vekt på å få med lavereliggende skogområder. Direktoratet viser til Miljøverndepartementet som i forbindelse med framleggelse av nasjonalparkplanen, har uttalt at i de områder hvor konkrete verneforslag allerede var til behandling, skulle behandlingen fortsette uavhengig av arbeidet med nasjonalparkplanen. Ut fra dette anbefaler direktoratet at Vormedalsheia og Lusaheia landskapsvernområder opprettes slik fylkesmannen foreslår med de endringer i avgrensinger og verneforskrifter som nå foreligger.

Miljøverndepartementet slutter seg i hovedsak til merknadene fra Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannen i Rogaland. Angående behandlingen av foreliggende verneforslag i forhold til fjellplanen for Setesdal - Ryfylke, vil departementet bemerke at verneforslaget for Vormedalsheia/Lusaheia var kommet såvidt mye lenger i saksbehandlingen enn både nasjonalparkplanen og fjellplanen at en finner det hensiktsmessig at foreliggende verneforslag blir behandlet uavhengig av disse. Angående forholdet til skogsdrift og Landbruksdepartementets merknader, vil departementet bemerke at det er foretatt vesentlige grensejusteringer slik at de mest konfliktfylte områdene i de vestlige deler av Vormedalsheia holdes utenfor verneforslaget. Skogsområdene som fortsatt ligger innenfor verneområdet, innehar betydelige verneverdier bl.a verdifulle myrområder. Departementet finner derfor ikke å kunne gå inn for ytterligere areal reduksjoner. Departementet vil imidlertid peke på at det er behov for en prinsipiell avklaring når det gjelder forholdet til skogbruksinteresser i tilknytning til større verneområder som landskapsvernområder og nasjonalparker. Dette vil skje gjennom stortingsmeldingen om ny nasjonalparkplan som er under utarbeidelse. Med bakgrunn i ovennevnte og Stortingets forutsetning i forbindelse med Verneplan II for vassdrag om at verneverdiene i nedbørfeltet som helhet måtte sikres, anbefaler Miljøverndepartementet at Vormedalsheia landskapsvernområde og Lusaheia landskapsvernområde opprettes som foreslått i samsvar med vedlagte kart og verneforskrifter. Departementet vil samtidig oppheve det midlertidige vernet av det området som ble midlertidig vernet som landskapsvernområde 6.mai 1982 ved Øyastølmyra naturreservat.

#### Merknader til verneforskriftene

Drift av jordbruksarealer og skogsdrift med flatehogst der flatene maksimalt er 2 daa blir tillatt. Innenfor de eksisterende granplantefeltene kan imidlertid større hogstflater vurderes for at det raskest mulig skal kunne etableres naturlig skog i området. Uttak av skog bør primært skje på frossen mark. Forvaltningsmyndigheten kan

imidlertid vurdere mulighetene for å gi dispensasjon til veitrase gjennom verneområdet, dersom dette er nødvendig for den skogsdrift som verneforskriftene gir tillatelse til. Det kan også gis tillatelse til oppføring av bygninger til bruk i landbruksdrifta og til oppføring av hytter, samt dispensasjon til nødvendig motorisert ferdsel.

Veien til Ottestøl defineres som traktorvei, og kan brukes til næringskjøring av grunneierene. Den stenges med bom ved grensen til landskapsvernområdet. Avtalen mellom fylkesmannen og grunneierne om bruk av veien opphører ved opprettelsen av landskapsvernområdet, men grunneierens bruksrettigheter ivaretas gjennom verneforskriftene.

Det skal opprettes et tilsynsutvalg med bl.a. grunneierrepresentasjon. Utvalget bør drøfte prinsipielle spørsmål og gi råd til forvaltningsmyndigheten med hensyn til forvaltningen av verneforskriftene.

Det er gjort en tilføyelse i verneforskriftene slik at transport til turistforeningens hytter på vinterføre er tillatt.

Verneforskriftene er ikke til hinder for kalking av vann og vassdrag.

#### Økonomiske og administrative konsekvenser

Forvaltningen av Vormedalsheia og Lusaheia landskapsvernområder vil inngå i fylkesmannens generelle forvaltning av vernede områder i fylket. Utgifter til grensemerking, oppsyn m.m. vil bli dekket innenfor fylkesmannens ordinære forvaltningsbudsjett for vernede områder.



## Miljøverndepartementet

## t i l r å r

I medhold av lov om naturvern av 19.juni 1970 nr 63, § 5, jf § 6 og §§ 21, 22 og 23, er Vormedalsheia landskapsvernområde og Lusaheia landskapsvernområde i Hjelmeland kommune, Rogaland fylke opprettet i samsvar med vedlagte verneforskrifter og kart.